

A Primeira República

(projecto de constitución
federal e cantonalismo)

Tema 16 (Bloque 2. Política – Século XIX)

2º Bach. - IES Mendiño - 2024/2025

Prof. Xael Díaz Alonso

A instauración da Primeira República

A Primeira República

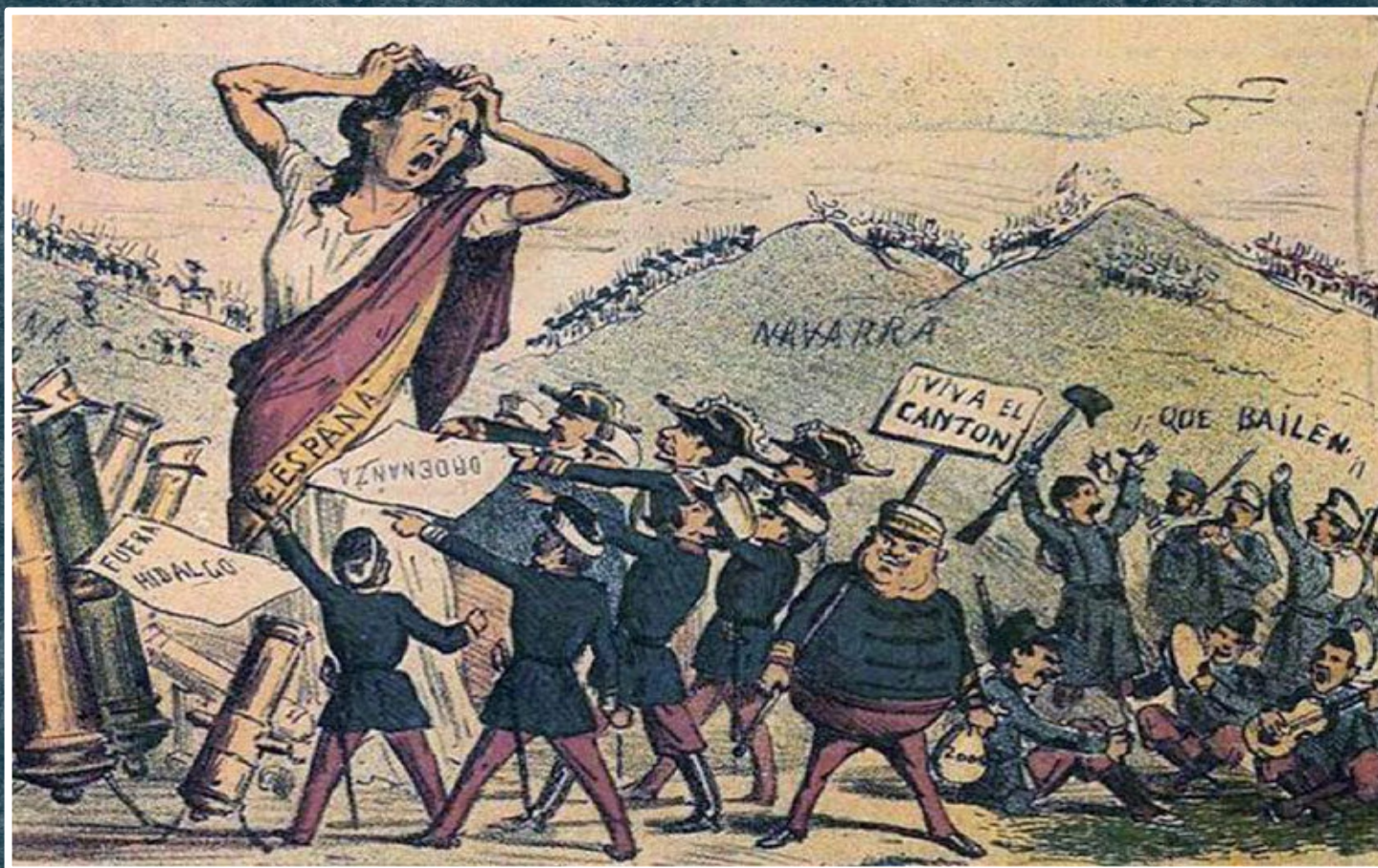
- ★ O 11 de febreiro de 1873 (un día despois da renuncia de Amadeo I de Saboia) **proclámase a República** en España, por unha ampla maioría de votos (258 a favor e 32 en contra).
- ★ Os parlamentarios pretendían establecer un réxima similar ao anterior, pero sen un monarca. Sen embargo, non era esa a idea dos republicanos e dos desencantados.

A Primeira República

ESPAGNE. — La République à Madrid. — Scènes des rues dans la soirée du 11 Février. — (Dessin de M. Vierge, d'après le croquis de visu de M. Urrabéu, notre correspondant à Madrid.)

A debilidade do novo réxime

A debilidade do novo réxime

- ★ A primeira experiencia republicana española abrangueu un breve período de **menos dun ano** (estendeuse só entre o 11 de febreiro de 1873 e o 3 de xaneiro de 1874).
- ★ Este tempo estivo marcado pola **pugna entre federais e unitarios** ou radicais.

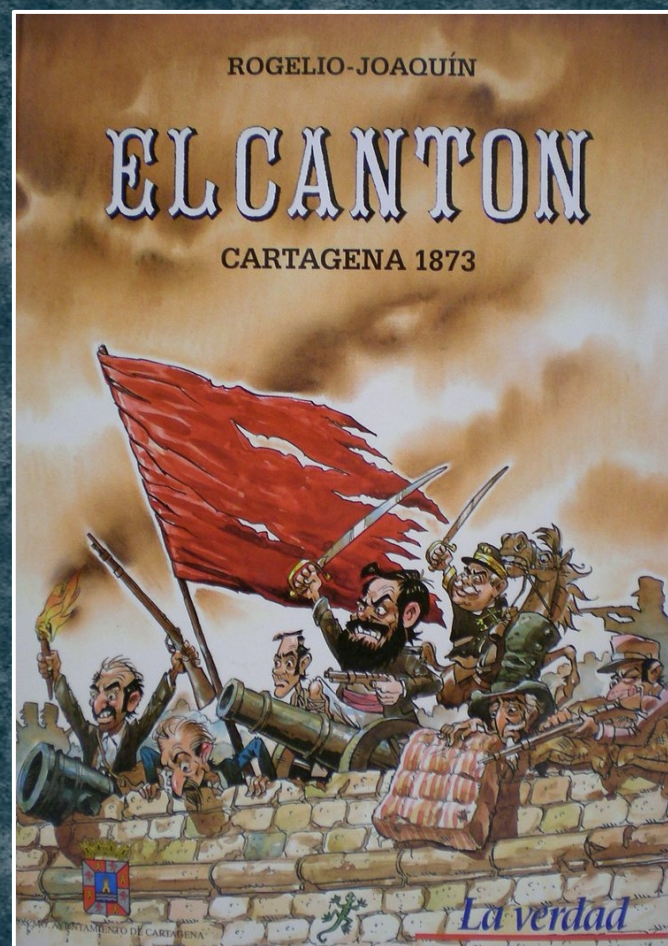
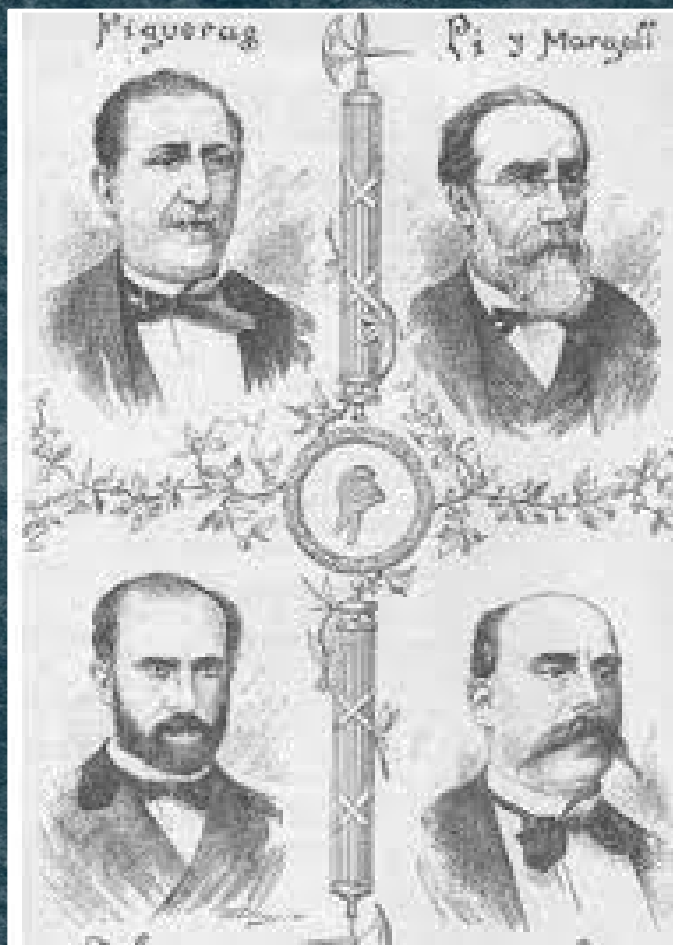

A debilidade do novo réxime

- ★ A Primeira República española foi un periodo **moi inestable**. En menos dun ano houbo un total de **catro presidentes** (Estanislao Figueras, Francisco Pi i Margall, Nicolás Salmerón e Emilio Castelar), **seis gobernos**, unha intensa **axitación social**, dúas **guerras** (a carlista e a cubana) e unha **revolución cantonal**.

A debilidade do novo réxime

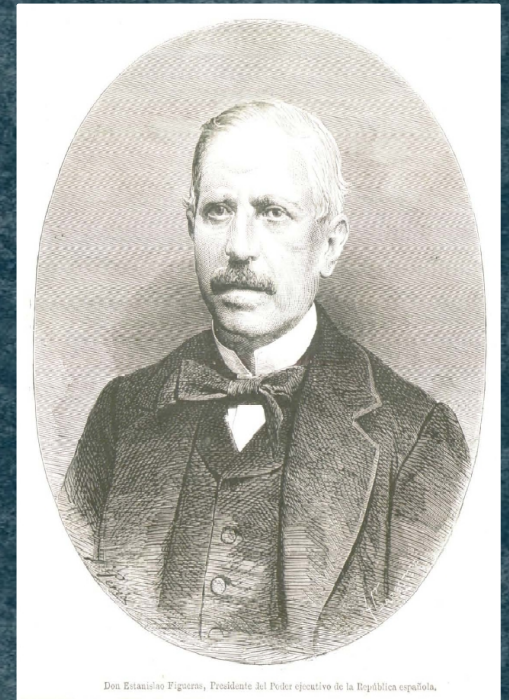
A debilidade do novo réxime

- ★ A primeira dificultade do novo réxime foi a **cuestionada lexitimidade da súa orixe**, ao proclamarse en sesión conxunta de ambas cámaras, constituída en Asemblea Constituínte (prohibido na Constitución de 1869).
- ★ Outro problema foi a **diversidade de correntes correntes e proxectos políticos** de federais e radicais, cada un cun modelo de república.

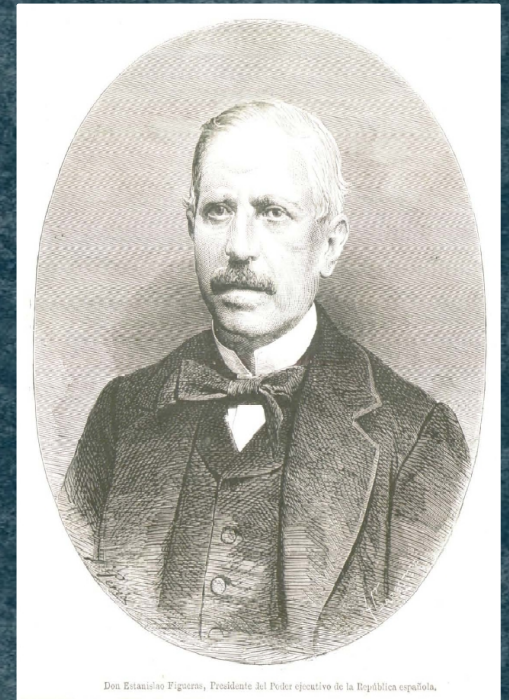
A debilidade do novo réxime

- ★ O primeiro presidente foi **Estanislao Figueras**, que encabezou un goberno formado por destacadas figuras do republicanismo.
- ★ Este goberno mantivo a Constitución de 1869, eliminando só os artigos referidos á monarquía. Pouco despois, tras abolir a escravitude en Puerto Rico e suprimir as quintas, a Asemblea disolvíase.

A debilidade do novo réxime

- ★ Convocáronse **eleccións con carácter constituínte**, pero a axitación federalista fixo temer aos radicais que as perderían, polo que prepararon un golpe para o 23 de abril, que fracasou.
- ★ Consecuencia disto foi a ruptura entre os federais e o resto de republicanos. Finalmente, as eleccións tiveron lugar o 10 de maio.

Don Estanislao Figueras, Presidente del Poder ejecutivo de la República española.

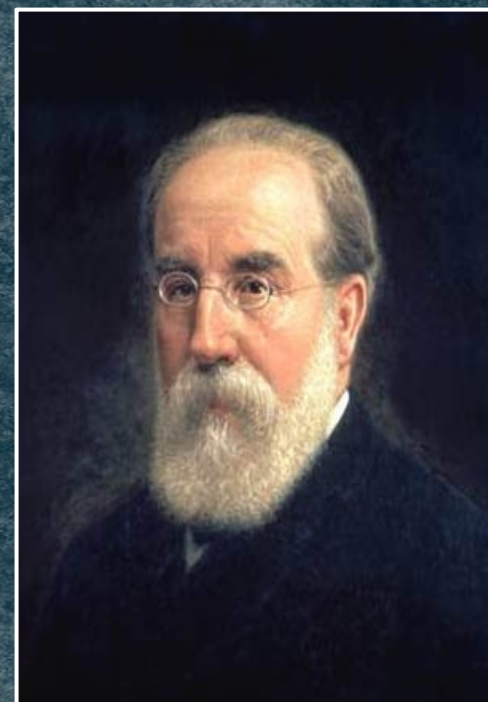
República federal e cantonalismo

A república federal e a revolta cantonal

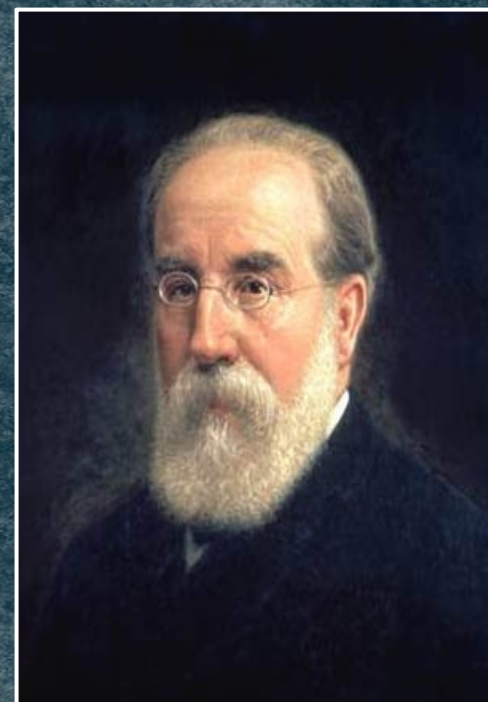
A república federal e a revolta cantonal

- ★ A victoria foi para os republicanos federais, que conseguiron a maioría nas Cortes constituíntes, proclamando en xuño a **república democrática federal** en España.
- ★ Figueras foi substituído por **Francisco Pi i Margall**, que intentou conciliar a todos os republicanos cun programa de “orde e goberno”.

A república federal e a revolta cantonal

- ★ O novo presidente atopouse con dúas guerras (a carlista e a de Cuba), conflitos cun exército en crise e a necesidade de cambiar o goberno.
- ★ Pi i Margall quería negociar cos carlistas e cos republicanos máis radicais, pero a **folga xeral de Alcoi** en xullo derivou nunha insurrección xeneralizada, que foi repirmida con gran dureza.

A república federal e a revolta cantonal

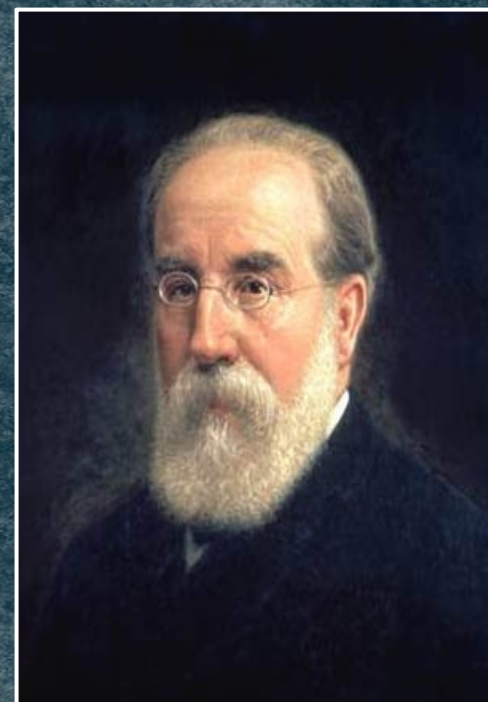
A república federal e a revolta cantonal

- ★ Pronto xurdiron os **cantóns**, que proclamaron a república federal.
- ★ O obxectivo do **cantonalismo** era **levar o federalismo ata as súas últimas consecuencias**: democracia directa, autonomía de municipios e deputacións, defensa das clases medias e populares, reparto de terras, anticlericalismo... Aínda que non cuestionaron a unidade de España.

A república federal e a revolta cantonal

- ★ O **movemento cantonal de 1873** dividiu aos republicanos entre os transixentes (como Pi i Margall) e os partidarios da represión.
- ★ O **movemento iniciouse en Cartaxena** en xullo de 1873, e poucos días despois declaráronse outros moitos cantóns, como Valencia, Alicante, Almansa, Sevilla, Salamanca, Murcia, Cádiz, Málaga...

A república federal e a revolta cantonal

A república federal e a revolta cantonal

A república federal e a revolta cantonal

- ★ Pi i Margall negouse a reprimir os levantamentos cantonais, polo que o goberno entrou en crise.
- ★ **Nicolás Salmerón** substituíu a Pi na presidencia e comprometeuse a restablecer a orde e a aprobar as reformas sociais pendentes. A **represión** iniciouse en xullo, e os últimos cantóns en caer serían os de Málaga (en setembro) e o de Cartaxena (xa en xaneiro de 1874).

A república federal e a revolta cantonal

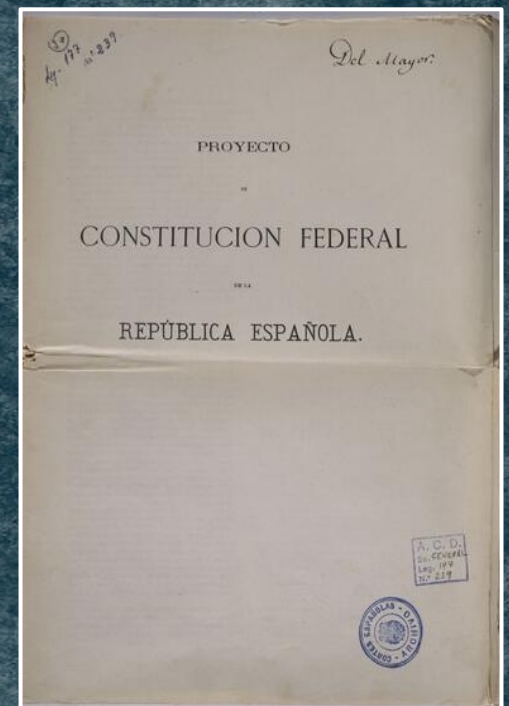

Proyecto de constitución federal

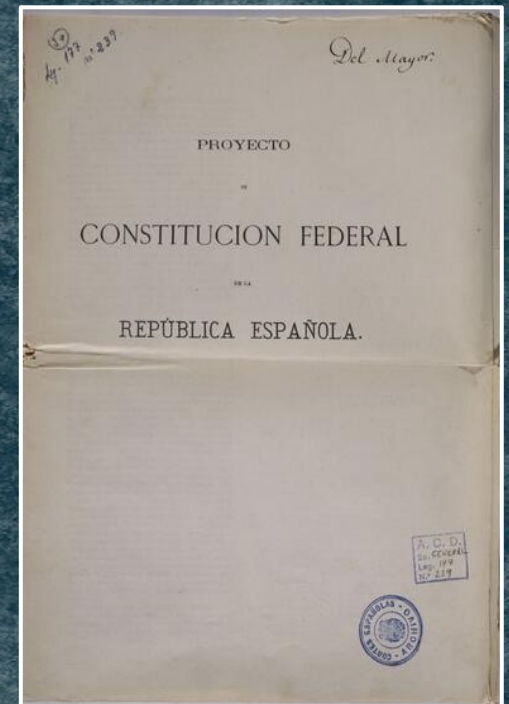
O proxecto de constitución federal

- ★ Pi i Margall presentara ás Cortes un **proxecto de constitución para a república federal**, que comezou a ser discutido xa na presidencia de Salmerón.
- ★ O escaso interese amosado polos deputados e os graves problemas deste periodo aprazaron o debate.

O proxecto de constitución federal

- ★ A Constitución *non nata* de 1873 foi elaborada apresuradamente por Emilio Castelar, seguinte presidente republicano.
- ★ Era un texto que definía unha nación española formada por 17 Estados federados cuns poderes delimitados, regulaba os dereitos e liberdades, reafirmaba a laicidade do país, establecía unhas Cortes bicamerais...

Proyecto de constitución federal

A república centralista e a fim do réxime

A república centralista

- ★ O 6 de setembro Salmerón deixaba a presidencia ao negarse a asinar dúas sentenzas de morte.
- ★ Substituíuno **Emilio Castelar**, que defendía unha república centralista. Mobilizou aos reservistas para acabar cos problemas cantonal, carlista e cubano, asinou as penas de morte e favoreceu a volta de líderes radicais, como o xeneral Serrano.

A república centralista

- ★ O 2 de xaneiro de 1874 Castelar suxeriu nas Cortes unha serie de reformas, como a total separación de Igrexa e Estado e a abolición total da escravitude en Cuba.
- ★ O **xeneral Pavía** tiña preparado un **golpe de Estado** militar para apoiar a Castelar, pero este dimitiu tras negarlle as Cortes a súa confianza.

A república centralista

- ★ Na madrugada do 3 de febreiro, **Pavía** rodeou o Congreso con tropas do exército e da Guardia Civil, e ordeou que o desaloxo do hemiciclo.
- ★ Malia a negativa inicial dos deputados, iniciouse un asalto a tiros, tras o que os aqueles fuxiron sen maior resistencia. Finalizaba así o experimento republicano en España.

A república centralista

A fin do réxime

- ★ Pavía advertiu que non era un golpe contra a República, senón contra os defensores do federalismo, rexeitados polo exército e a “xente de orde”.
- ★ A primeira decisión tras o golpe era establecer o **modelo político** do novo goberno. Impúxose unha república, con **Serrano como presidente**.

A fin do réxime

- ★ De xaneiro a decembro de 1874, instaurouse un réxime coñecido como **república unitaria ou ditadura do xeneral Serrano**. O seu mandato abriuse cun golpe de Estado e pechouse con outro.
- ★ Tratábase dunha **ditadura persoal encuberta** baixo forma republicana, un sistema híbrido sen constitución. Tiña as seguintes características:

A fin do réxime

- ★ Recoñecíase a **Constitución de 1869**, pero quedaba en suspenso.
- ★ O **exército** tiña un papel primordial.
- ★ Facíase un **chamamento aos liberais**, marcando distancias cos republicanos, sobre todo os federais.
- ★ Apelaba aos **grupos acomodados**, a chamada “xente de orde”.

Cara ao retorno dos Borbóns

- ★ Os sucesivos gobernos do ano 1874 entendéronse como provisionais, o que facilitou os **preparativos para o retorno do fillo de Isabel II, Alfonso.**
- ★ Baixo o goberno de Sagasta, o xeneral **Martínez Campos preparou un pronunciamento** ao que se opoñía Cánovas del Castillo (principal dirixente do sector alfonsino).

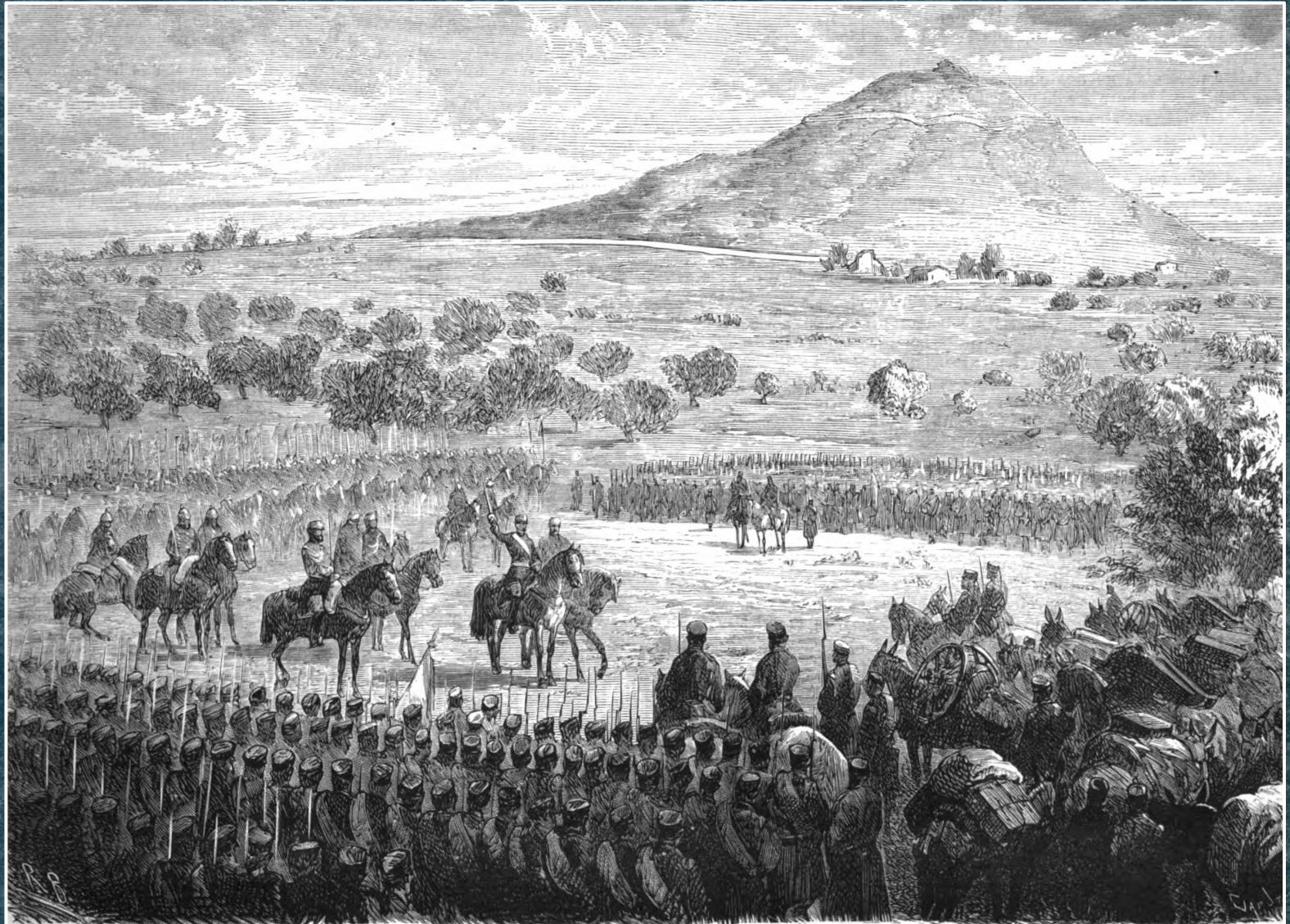

Cara ao retorno dos Borbóns

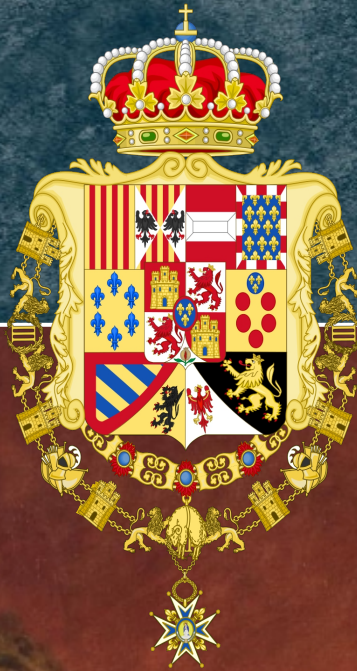
- ★ Martínez Campos dirixiuse a **Sagunto**, onde o **29 de decembro** arengou ás tropas e proclamou a **Alfonso XII de Borbón como novo rei de España**.
- ★ A rápida adhesión ao pronunciamento de Sagunto obrigou a Serrano a marchar a Francia, mentras que o 31 de decembro Cánovas constituía un “ministerio-rexencia”, **rematando así o Sexenio Democrático**.

Cara ao retorno dos Borbóns

Cara ao retorno dos Borbóns

Ánimo co estudo!